

A photograph of a green ivy plant in a white pot, with a purple vase in front of it. The text "CAESURA .TITO" is overlaid on the image.

CAESURA .TITO

שתיקה רועמת ורווחים צפופים מאוד

על כוח החיות והמוות של הסְזוּרָה, הדמיון המזדחל אל השטחים ה"מתים"
והזעקה הממלאת את הדממה

ד"ר גלעד פדבה

יש משהו מביך, מלחיץ, מבעית, מפתה וחושני בשתיקות. כאשר הדיבור נקטע, והדממה משתלטת על השיח, נחשפים רבדים סמויים מהעין ומהאוזן ומתגלות אמיתות כואבות ומשחררות. אין זה מפתיע שאחד מתרגילי היסוד בלימודי משחק הוא ישיבה מול אדם אחר והתבוננות מרוכזת בעיניו במשך חמש דקות תמימות, מבלי לומר מילה. כך השתיקה מתגלה כמכשול וכגשר, כהגנה וכפלישה לנפשו של הזולת. שתיקה היא אחד הביטויים של "סזורה" שפירושה קטיעה, הפסק, חסר או היעדר שהם גם חלק משרשרת מתמשכת של אירועים ומצבים.

הפסיכואנליטיקן האוסטרי זיגמונד פרויד השתמש ב-1926 במונח "סזורה של הלידה" כאשר קבע כי אין "חיתוך" אלא דווקא המשכיות בין החיים בתוך הרחם ובין תקופת הינקות הראשונית. בכך ביקש פרויד לערער על המחשבה שלידה היא מעשה שבר וקטיעה שבו הוולד מגיח באחת, באופן ברוטאלי וטראומטי למדי, מרחם אימו החמים והמגונן אל עולם קשוח ומסנוור.

כעבור יובל שנים, הפסיכואנליטיקן הבריטי וילפרד ר' בִּיֶּן טען שמעשה הסזורה מקשר באופן יצירתי בין העולם האנרכי החושי של הרחם והמעבר הכאוטי והטראומטי מעופר לוולד. באותו רגע קדמוני טמונה דרמה אדירה של היפרדות מדממת והמשכיות עוצמתית, כמו גם זרעי הבנה של המוות. ביון אף השתמש במושג סזורה כשהעריך מחדש את יחסי הריחוק והקירבה בין גוף ונפש, שפיות וטירוף, פסגות ותהומות, הפנימי והגלוי, המוטמע והמוחצן, שפת האם ושם האב, החוויה ופרשנותה, זיכרון-העבר והמצב הנוכחי.

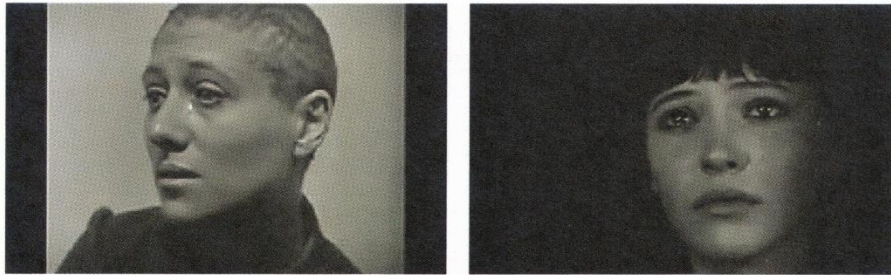
הפרדה וחיבור בין שתי קדושות מעונות

במוסיקה, להבדיל, סזורה מתייחסת להפוגה בנגינה, להפרעת הקצב ולפרימת שרשרת הצלילים. מבחינה גרפית, סזורה מסומנת באמצעות צמד לוכסנים מאונכים על התמֶשֶׁה של התווים המוסיקליים. בתחום כתיבת השירה, סזורה מתקשרת לתורת הפרוזודיה - משקל השיר וקצב ה"דיבור" של השירה הנקראת - ומתבטאת במקומות שבהם שורות השיר "נשברות" או נקטעות, כשטורי השירה מתחלקים מבחינה רעיונית-תחבירית ונוצר מתח מעורר בין היחידה המילולית ליחידת המשקל. בתחום המחזאות, ניתן לציין סזורה באמצעות הוראות בימוי כמו "פאזזה", "שתיקה", "דממה", "עוצר את דיבורו", "קוטע את דבריו" ואף "האורות כבים".

אף הקולנוע, המתבסס על הדימוי הנע, משתמש בסזורה תוך משחק עדין בין רצף ושבירה. דוגמה בולטת לכך היא סרטו הניסיוני המרגש של ז'אן לוק גודאר "לחיות את חייה" (Vivre sa vie) (צרפת, 1962). הסרט, מזרם "הגל החדש", עוסק בגורלה המר של זבנית בחנות תקליטים בפריז, שעקב חוב כספי, היא מתדרדרת לרוב ויורדת לכביש. הפסקול המוסיקלי של הסרט מדויק באופן ממש מתמטי.

השתיקה של הגיבורה ננה (בגילומה של אנה קארינה) באה במקומות שבהם אוזלות המילים; המוסיקה נפסקת בנקודות שבהן הצופה נדרש להתבוננות חיצונית ופנימית מעמיקה; השתיקה נקטעת בדיוק כשהמוסיקה שבה ומגביה את הנפש כדי ללכוד את הנשגב.

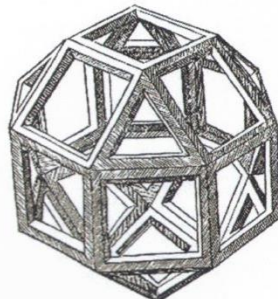
זכורה במיוחד הסצנה מ"לחיות את חייה" שבה ננה צופה באולם הקולנוע בסרטו האילם של קארל תיאודור דראייר "הפסיון של ז'אן ד'ארק" (La Passion de Jeanne d'Arc) (צרפת, 1928). קטעים מתוך סרטו של דראייר - שנקט במניפולציות אכזריות בזירת הצילומים שהובילו לאובדן שפיותה של כוכבת-הסרט מריה פֶּלְקוֹנְטִי - "מוצלבים" באמצעות עריכה עם הדמעות הזולגות על פניה היפים של אנה קארינה הנראות בתקריב. השתיקות המצמיתות מבהירות כי היא מבינה שגורלה להיזרק לרחוב ולבוסס במדמנת הזנות. כמו ז'אן ד'ארק, שהועלתה על המוקד עם תום עינוייה בידי חוקרי האינקוויזיציה, ננה תשלם בחייה על סכסוך בין סרסורים חסרי מצפון המתייחסים אליה כסחורה. הסזורה - חיתוך ורצף בו-בזמן - בין שתי קדושות מעונות אלה, מבססת אמירה נוקבת על הקיום האנושי, אבדון וגאולה.

ננה (אנה קרינה) (מימין) צופה בקולנוע בז'אן ד'ארק (מריה פלקונטי) ב"לחיות את חייה" (צרפת, 1962); צילומי סטילס מתוך קטע וידאו ב-YouTube.com

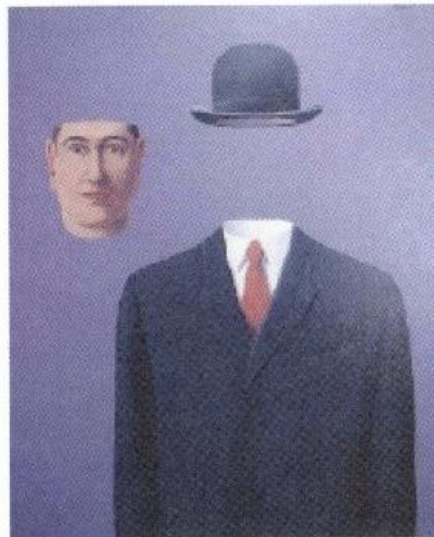
היעדרויות, חוסרים ושטחים ריקים כמבנה אדריכלי

באמנות הפלסטית בתקופת הרנסנס בולטת יצירתו של ליאונרדו דה וינצ'י "על הפרופורציה הקדושה, או: רומבִיקוּבִּיקְטֶהֶדְרוֹן" (1509) (Rhombicuboctahedron) המתארת מעין קופסה - המתבססת על עיקרון הסזורה - המורכבת משילוב גיאומטרי בין 26 ריבועים ומשולשים ממוסגרים חלולים. בזכות גאונותו של דה וינצ'י, החומר והריק אינם מתנגשים זה עם זה. במקום זאת, המסגרות והחללים משלימים זה את זה לכדי מבנה אדריכלי מושלם.

ליאונרדו דה וינצ'י, "הפרופורציה הקדושה, או: רומבִיקוּבִּיקְטֶהֶדְרוֹן" (1509) (Rhombicuboctahedron)

באמנות המודרנית נדמה כי אחד האומנים שיצירותיו מתאפיינות במיוחד בסזורות הוא רנה מגריט. עבודותיו של האמן הסוריאליסט הבלגי מבקשות לאתגר את הנחות היסוד של הצופים ולבדוק באופן ביקורתי את גבולות ההכרה וההבנה האנושית. על-מנת "לתעתע" בציפיות המוקדמות של שוחרי האמנות, מגריט מרבה להשתמש ביצירותיו בהיעדרויות, בחוסרים, בלקונות ובשטחים ריקים או "מתים". למשל, בעבודתו "עולה רגל" ("Pilgrim") (1966) נראה פלג-גוף עליון של גבר בחליפה ועניבה, כמו גם כובעו. אך במקום שבו אמורים להופיע הפנים, יש שטח ריק, בעוד פניו נראות מצד שמאל, במנותק מהגוף. כך הצופים, ההמומים מהיעדר הראש, נדרשים להתמודד עם הריק שבין הצווארון לכובע ולדמיין שהם "מעבירים" לשם את הפנים המצויירים משמאל.

רנה מגריט, "עולה רגל" (Pilgrim) (1966)

הסזורה, כפי שהיא באה לידי ביטוי גם בתערוכה זו בגלריה העירונית מודיעין-מכבים-רעות, מאפשרת הן לאומנים ולקהל התבוננות שונה, מפתיעה ומאתגרת, הן על החיים האנושיים והן על היחסים בין דימוי ומציאות, שלמות ופגימות, חיבור וחיסור, האסתטיקה של הממשות ומימוש חזיונות אסתטיים. סזורה, כמשבר יזום, עשויה לחשוף כשלים, להניב תיקון ואף לברוא עולמות חדשים.

ד"ר גלעד פדבה הוא חוקר ומרצה בנושאי תרבות ואמנות, תקשורת חזותית וקולנוע, מגדר ומיניות.

Deafening Silence and Extremely Tight Spaces

On the vital and mortal powers of the caesura, the imagination which slinks into "dead" spaces, and the cry embodied by silence

By Gilad Padva

There is something embarrassing, distressing, petrifying, enticing and sensual about silences. When a speech is interrupted, and a silence disrupts a discourse, some subtleties are suddenly exposed by our eyes and ears, and they are revealed as painful yet liberating truths. Unsurprisingly, one of the basic exercises in drama schools is sitting in front of another person while gazing at her/his eyes for no less than five minutes without saying anything. In this way, the silence is revealed as a barrier and a bridge, a defiance as well as invasion to other person's soul. Notably, silence is one of the expressions of a caesura – fragmentation, breaking or absence which is also a part of a continuous chain of events and situations.

The Austrian psychoanalyst Sigmund Freud initially discussed the "caesura of birth" by stating that there is no "clear cut" but rather a continuity between the life inside the womb and the baby's initial period of infancy. In this way, Freud sought to challenge the idea that a childbirth means a sudden rupture and fragmentation, in which the infant brutally and traumatically emerges from his mother's warm womb into a tough, blinding world.

Fifty years later, the British psychoanalyst Wilfred R. Bion claimed that the caesura creatively connects between the womb's anarchic and sensual world, and the chaotic and traumatic transition from fetus to newborn. This primordial momentum embeds a great drama of bleeding separation and powerful continuity, as much as initial understanding of death. Bion even used the term caesura in his re-evaluation of the distance and proximity between body and soul, sanity and insanity, peaks and abyss, the internal and the exposed, the innate and the overt, the mother tongue and the name of the father, the experience and its interpretation, the memory and the present.

Detachment and Attachment between Two Martyrs

In music, however, a caesura means pausing, disrupting the rhythm and rupturing the chain of sounds. Graphically, the musical caesura is marked by a pair of diagonal slashes. In poetry, the caesura is associated with prosody – the study of the rhythmic and intonational aspects of language – and it is materialized by broken or interrupted phrases when the poetic sentences are thematically and syntactically diverged. Consequently, a tension emerges between the literal unit and the rhythmic element. In

playwriting, however, a caesura can be signified by instructions like "pause," "silence," "stops talking," "interrupting her/him" or "lights out."

Even cinema, which relies on moving images, implicates caesuras in its delicate interplay between continuity and disruption. A striking example is Jean Luc Godard's experimental yet sentimental film *Vivre sa vie* (meaning: "Living Her Own Life") (France, 1962). This New Wave film deals with the bitter fate of a saleswoman in a record store in Paris. Due to a financial crisis, she has no choice but to prostitute. This film's musical soundtrack is mathematically accurate. The silences of the protagonist Nana (played by Anna Karina) appear when the words terminate; the music stops when the viewer is required to perform a thoroughly external and self-examination; and the silence is interrupted exactly when the music re-elevates the soul, in order to capture the sublime.

In a particularly momentous scene in *Vivre sa vie*, Nana goes to a cinema theatre where she watches Carl Theodor Dreyer's silent film *La Passion de Jeanne d'Arc* (meaning: "*The Passion of Jean of Arc*") (France, 1928). Fragments from the film by Dreyer – who cruelly manipulated the actress Maria Falconetti on set till she permanently lost her sanity – are cross-edited with a close-up of tears streaming down Anna Karina's beautiful face. The devastating silences reflect her understanding that she is destined to be thrown out on the street and be subdued by the abhorrent world of prostitution. Like Jean of Arc, who was burnt at the stake after been tortured by English inquisitors, Nana would lose her life due to a conflict between two heartless pimps who mistreat her as a commodity. The caesura – concomitant disruption and continuity – between these two women martyrs, materializes a remarkable criticism of human existentiality, loss and redemption.

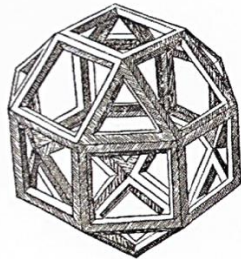

Nana (Anna Karina) (on the left) watches Jean of Arc (Maria Falconetti) in *Vivre sa vie* (France, 1962) (film stills from a YouTube.com excerpt)

Absence, Interim and Empty Spaces as Architectural Structure

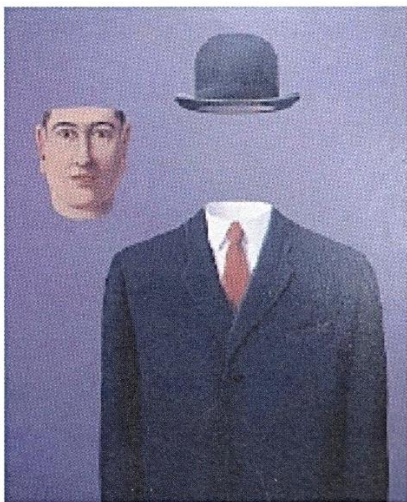
An illuminating image of caesuras in the Renaissance art is Leonardo Da Vinci's "*On the Devine Proportion, or Rhombicuboctahedron*" (1509) which depicts a sort of a box that geometrically combines 26 hollowed and framed squares and triangulars. Due to

Da Vinci's brilliance, the material and the void do not collide. Rather, the frameworks and the gaps integrated into a perfect architectural structure.

Leonardo Da Vinci's "On the Devine Proportion, or Rhombicuboctahedron" (1509)

In modern art, however, it seems like the artist whose artworks are particularly characterized by caesuras is René Magritte. This Belgian surrealist artist's masterpieces challenge the viewers' premises while critically examine the human understanding and its epistemological frontiers. In order to "deceive" the art lovers and challenge their pre-suppositions, Magritte often uses absences, deficiencies, lacunas, and empty or "dead" spaces. For example, his artwork "Pilgrim" (1966) portrays a tuxedoed male torso and a man's hat. Yet the place where his face is expected to be is empty. The face is shown on the left, however, detached from the rest of his body. Thus, the viewers, shocked by the absence of the man's head, are required to deal with the void between the collar and the hat while they actively imagine a "transference" of the detached face into its right place.

René Magritte, "Pilgrim" (1966)

The caesura, and its embodiments in the current exhibition at the Modi'in-Maccabim-Re'ut Municipal Gallery, enables both the artists and the viewers to look in a different, surprising and challenging way on both human lives and the relationships between image and reality, perfection and impairment, addition and subtraction, the aesthetics of realness and the realization of aesthetic visions. The caesura, as an intentional interruption, might expose failures yet it can also repair and create new worlds.

Dr. Gilad Padva is a scholar and lecturer in culture and art, visual media and cinema, gender and sexuality